

Εκδότης — Διευθυντής
Γ. Δ. ΧΡΗΣΤΑΚΗΣ
Επιμέλεια ύλης
Κ. Γ. ΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ
30 ΙΟΥΝΙΟΥ 1988
Αριθμός φύλλου 138
Τιμή φύλλου δρχ. 15
Ηράκλειο 1866, αριθ. 110

ΒΙΑΝΝΙΤΙΚΑ ΝΕΑ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΣΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΒΙΑΝΝΙΤΩΝ

Κίνηση για την ανάπτυξη της Επαρχίας Βιάννου (β')

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΒΙΑΝΝΙΤΩΝ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ «Ο ΠΑΤΟΥΧΑΣ»

Όπως έγινε γνωστό από το προηγούμενο φύλλο (137) των Β.Ν., άρχισε να υλοποιείται η παλιά επιδίωξη του Συλλόγου των Βιαννιτών «Ο Πατούχας» για τη συμβολή των εκτός Βιάννου Βιαννιτών στη μελέτη των προβλημάτων της επαρχίας μας και των δυνατοτήτων και τρόπων επίλυσής τους με στόχο τη γενική και ορθολογική ανάπτυξή της.

Οι επιτροπές που συγκροτήθηκαν κατά τομείς θεμάτων άρχισαν να εργάζονται και ήδη πραγματοποιήθηκε και σύσκεψη εκπροσώπων των επιτροπών για αποτίμηση της

μέχρι τώρα δουλειάς και προγραμματισμό και οργάνωση της παραπέρα δραστηριότητας.

Οι επιτροπές θα έρθουν σε επικοινωνία και με τους κοινωνικούς και κρατικούς φορείς της επαρχίας, για να διαμορφώσουν και να διαμορφώσουν με τη συνεργασία τους τις προτάσεις που θα επεξεργασθούν και θα εμφανίσουν σε συνέδριο που θα γίνει στη Βιάννο.

Στο συνέδριο θα συζητηθούν οι προτάσεις αυτές με τη συμμετοχή όλων των φορέων της επαρχίας και θα διαμορφωθούν ολοκληρωμένες κατά τομείς, αναπτυξιακές προτάσεις, που θα

συγκροτήσουν το αναπτυξιακό πρόγραμμα της επαρχίας Βιάννου. Την υιοθέτηση από την πολιτεία του προγράμματος αυτού και την υλοποίησή του θα επιδιώξει μια συντονιστική επιτροπή, που θα εκλεγεί από το συνέδριο της Βιάννου.

Η συντονιστική επιτροπή θα αποτελεί όργανο παρακολούθησης ή πίεσης για την υιοθέτηση ή υλοποίηση του αναπτυξιακού προγράμματος, αλλά και αναπροσαρμογής του σε μελλοντικά διαφορετικοί συνθήκες, που θα απαιτήσουν κάποια αναθεώρηση ή προσαρμογή σ' αυτές.

Η αντίσταση στην περιφέρεια Βιάννου

Του ΘΩΜΑ ΔΗΜ. ΜΑΝΙΑΤΗ (επ)γού ε.α.)

Έχουν περάσει τόσα χρόνια, έχουν πολλά γραφεί και έχουν πολλά ειπωθεί για την Αντίσταση στην περιφέρεια Βιάννου, η οποία τόσα προσέφερε στον αγώνα εναντίον του κατακτητή, με επιτεύγματα το ολοκαύτωμα του Σεπτεμβρίου 1943. Όμως υπάρχουν και άλλα πολλά που δεν έχουν γραφεί και δεν έχουν ειπωθεί. Όχι βέβαια από σκοπιμότητα.

Σε όλους τους αγώνες υπάρχουν πάντα οι αφανείς ήρωες, οι οποίοι αποφεύγουν κάθε διακρίσιμη γιατί τους διακρίνει η σεμνότητα, και άλλοι που έμειναν στο περιθώριο από διάφορες αιτίες. Όπως υπάρχουν και διάφοροι σφετεριστές των αγώνων, οι οποίοι «περί πολλού ποιοούνται» και ή έχουν προσφέρει ελάχιστα ή καθόλου ή και υπήρξαν αρνητικοί.

Η ιστορία μας έχει τόσα και τόσα παραδείγματα. Έζησα στην περιφέρεια από τον Σεπτέμβριο του 1941 μέχρι τον 26/11/41 που έφυγα από τον Τσούτσουρο με υποβρύχιο. Είμαι γνώστης πολλών πραγμάτων και γεγονότων. Παλλά από αυτά έχουν γραφεί, αλλά και πολλά έχουν παραλειφθεί και πάλι τονίζω όχι από σκοπιμότητα. Αν μέχρι τώρα δεν τα έχω γράψει ή δεν τα έχω ειπεί, αυτό οφείλεται πρώτον στους διάφορους περιστα-

σμούς που είχα κατά το διάστημα αυτών των ετών, δεύτερον στο ότι περίμενα να τα γράψουν άλλοι, οι οποίοι λίγο — πολύ τα έζησαν και τρίτον δεν θέλησα να παρουσιαστώ ως άτομο που έδρασε.

Κρίνοντας αντικειμενικά τον εαυτό μου θρίστω ότι απλώς προσέφερα στην αντίσταση, ελάχιστα συγκριμένα με άλλους. Καθώς όμως περνούσαν τα χρόνια, κατέληξα στο συμπέρασμα ότι έχω ηθική υποχρέωση να μην τ' αφήσω στο περιθώριο να γραφθούν και να ξεχαστούν γεγονότα και πρόσωπα

★ ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 3

Ο Κονδυλάκης και η λαογραφία της Κρήτης

(ΘΕΟΧΑΡΗΣ Ε. ΔΕΤΟΡΑΚΗΣ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ)

δο (τελευταίο)
Τα αυτόγραφα αυτά του Κονδυλάκη τα περιέλασε μετά το θάνατό του ο τότε διευθυντής του Μουσείου και διδάσκαλος αρχαιολόγος και κρητολόγος Στέφανος Ξανθουδίδης, ο οποίος μάλιστα φρόντισε να αποστείλει αντίγραφα τους στο αρχείο του Ιστορικού Λεξικού της Ακαδημίας Αθηνών, όπου και έχουν καταχωρηθεί με τον τίτλο: «Κρητικόν λεξιλόγιον, η γλωσσική

κατάστασις της Κρήτης από 1869—1919. Συμπλήρωμα Κρητικόν Λεξιλογίου».

Εδώ λοιπόν, στο αρχείο του Αρχαιολογικού μας Μουσείου, έχουμε τα πρωτότυπα, τα αυτόγραφα του Κονδυλάκη. Δυστυχώς, η καταγραφή του υλικού υπήρξε άτακτη. Ο Κονδυλάκης φαίνεται ότι κατέγραφε ό,τι άκουε ή ό,τι του έκανε ιδιαίτερη εντύπωση, με σκοπό να επεξεργαστεί αργότερα αυτό το άτακτα

συλλεγόμενο υλικό και να βάλει σε τάξη τις πρόχειρες σημειώσεις του, κάτι που δεν πρόλαβε να κάνει. Έτσι η ταξινόμηση του υλικού σε ενότητες και ο έλεγχος των διπλογραφιών δημιουργεί πολλά προβλήματα. Το πιο σημαντικό όμως είναι ότι δεν αναφέρει σχεδόν ποτέ την πηγή των πληροφοριών του, παρά μόνο σε ελάχιστες περιπτώσεις με την σύριστη ένδειξη «Ανατολική Κρήτη»,

«Δυτική Κρήτη», «Χανιά», «Ανωγειά» κλπ.

Η αξία όμως αυτής της γλωσσικής και λαογραφικής συλλογής του Κονδυλάκη είναι μεγάλη, παρά τις μεθοδολογικές αδυναμίες της. Διασώζεται ένα τεράστιο πλήθος λέξεων, περίπου 5.500, πολλές από τις οποίες τουρκοκρητικές, που δεν ακούγονται πια. Οι ερμηνείες του Κονδυλάκη, με την παράθεση φράσεων και παραδειγμάτων από τον καθημερινό λόγο της Κρήτης κατά την πεντηκονταετία 1870—1920, προσδίδουν στη συλλογή αυτή ιδιαίτερη αξία.

Η έκδοση του υλικού αυτού, τόσο του γλωσσικού, όσο και του λαογραφικού, με αποσπολάσε ήδη από το 1977. Ήταν πρόδηλο ότι έπρεπε να αποδελτιωθεί ολόκληρο το υλικό και να ανασυνταχθεί, τόσο για τον πλήρη έλεγχο, όσο και για τη μεθοδική του κατάταξη. Στο δυσχερές και λεπτό αυτό έργο της αποδελτίωσης και της ανασύνθεσης, είχα την πολύτιμη βοήθεια των συναδέλφων φιλόλογων που φοίτησαν στη ΣΕΛΜΕ Ηρακλείου κατά το σχολικό έτος 1980—81, στους οποίους είχα προσφέρει

ήταν ελαστική θεώρηση, διαπιστώθηκε από δύο παραστάσεις. Ένα έλασμα του δούσιον, που εικονίζει το θεό ως κυνηγό, παρουσιάζει αυτή τη χαρακτηριστική ιδιαίτερότητα: από το κεφάλι του φύονται κλάδοι. Σ' άλλο πλακίδιο, ελλήπες, μία μορφή σέρει προς τα κάτω κλάδο δένδρου, κατά το μινωικό τελετουργικό της δροσλατρειάς. Η ερρότητα του δένδρου στο πλακίδιο

★ ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 4

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ ΕΤΟΣ 1987 - ΤΟΜΟΣ 61ος

—20—

Οι παραστάσεις των τορευμάτων της Σύμης παρουσιάζουν, από τη μία μεριά θεματική ενότητα, και ομοιογένεια στη μορφοποίηση, από την άλλη μεριά μεγάλη ποικιλία. Από αυτές τις παρατηρήσεις η κυρία Λεμπέση συνεπέρανε ότι αυτά τα τορευμάτα ήταν προϊόντα ενός εργαστηρίου, όπου μεταπλάσθηκαν γνωστοί τύποι και επινοήθηκαν νέες συνθέσεις και επί μέρους μοτίβα. Η ίδια διαπίστωσε ακόμη ότι η παραγωγή αυτού του εργαστηρίου χρησιμοποίησε ένα είδος εσωτερικού κώδικα, που χρησίμευε στον χαρακτηρισμό των μορφών. Αποκρυπτογραφώντας τον, οδηγήθηκε στην ερμηνεία ορισμένων θεμάτων τα οποία είναι: κυνηγός που τοξεύει σύλληψη αιγάγρου, ποσόδεση αιγάγρου, οδηγός αιγάγρου, κομιστές άλλων ζώων ή ηροσφορών, θυσία αιγάγρου προσφορά θέλους, ιματιοφόρος Ανδρική μορφή και Δένδρο, Ερμής κληρονομός Ερμής νεανίας. Οι τρεις τελευταίες παραστάσεις κατέχουν την κεντρική θέση στο θρησκευτικό πλέγμα και

ερμηνεύουν τις υπόλοιπες. Στην παράσταση της ανδρικής μορφής και του δένδρου αναγνωρίζεται σκηνή εφανερωθείς θεού. Το δένδρο έχει δύο ρόλους: συμβολίζει τη φυτική υπόσταση του ίδιου του θεού και, υπαινικτικά, ολόκληρη τη φύση, υποδηλώνει τη συμμετοχή της στο συμβάν της επιφάνειας.

Η κυρία Λεμπέση ερμήνευσε τον επιφανόμενο θεό ως Ερμή με συλλογισμούς που θα προσπαθήσω να συμπύκνωσε λίγα λόγια. Ενεπίγραφα αρχαϊκά αναθήματα που θρέθηκαν στον ίδιο αρχαιολογικό χώρο αναφέρονται στο όνομα του Ερμή. Επιγραφές των ελληνιστικών και ρωμαϊκών χρόνων προσέδουν σ' αυτό το θεωνόμιο ένα χαρακτηριστικό επίθετο: κεδρίτης. Έτσι μαθαίνουμε ότι ο Ερμής λατρευόταν στη Σύμη ως θεός των κεδρών. Αυτό το επίθετο, προστέθηκε σε άλλα ανάλογα επίθετα του ίδιου θεού: κυφαρισίτης, «Ερμής της κυπαρίσσου», που εντάσσεται στη Λατώ, και φυτά της «Ερμής της θλαστήσεως» που μαρτυρείται στη Λέσβο. Ότι και ο Ερμής των τορευμάτων της Σύμης

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΚΡΙΣΕΙΣ

Και... θηλυκά κοπέλια

Του αείμνηστου ΑΝΔΡΕΑ ΠΑΠΑΔΑΚΗ - Βιαννίτη
Λογοτέχνη - Δημοσιογράφου

Αρνιά και ρίφια θηλυκά και αρσενικά κοπέλια. Αυτή η σκληρή προσταγή κατευθύνει ακόμη τους στοχασμούς των ανθρώπων στα χωριά.

Άνη πολιτεία δεν την γνοίξαμε το πράγμα, γιατί εκεί από καιρούς έπαψαν να γεννοβολούν οι γυναίκες για να μη χάνουν τη σιλουέτα τους και τη βολή τους. Στα

χωριά κατ' αντίθεση οι γυναίκες γεννοβολούν σαν τις κουνέλες, καθώς οι νύχτες πέρα εκεί είναι ατέλειωτες κι αδειανές από απασχολήσεις και ψυχαγωγίες.

Παλιά η συνήθεια και εγώ ισχυρίζομαι η προσταγή για τις φαμελιές που είχαν ανάγκη από αρσενικά κυριώς παιδιά, για να κρατούνε ισχυρή την οικογένεια, την υπό

λήψη, το ασκλικό της, διπλά στις άλλες οικογένειες για να μοιράζονται τις δουλειές και τα θάματα που σπιτιού κι ακόμη για να δένουνε συγγένειες και να δημιουργούν συμπεριερίες.

Οι λόγιοι που επέβαλλαν αυτή την τακτική είναι σήμερα αναχρονιστικοί, ιδέες που τις ξεπέρασαν οι καιροί και η ανάγκη, εγωισμός που ξεχάστηκε σαν οι φαμελιές έπαψαν νάναι κάστρα και κυψέλες δημιουργικές.

Σήμερα τα πολλά παιδιά θεωρούνται θάρος και παιδομοή αβάσταχτη για τις με

γράψει και παλαιότερα (αν δεν γράψουμε λάθος, για το ίδιο ζήτημα έχει γράψει και άλλη εφημερίδα του Ηρακλείου) και όμως τίποτε δεν έχει γίνει χρόνια δύσκολη. Είναι άραγε τόσο ολόκληρο να τοποθετηθεί η σχετική πινακίδα; Ή μήπως περιμένουμε να γίνει πρώτα κάποιο δυστύχημα;

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΩΣΗ ΠΕΖΩΝ

Πολλοί κάτοικοι της Επαρχίας μας έχουν παραδώσει λάδι στην Ένωση Πεζών τους μήνες Δεκέμβρη, Γενάρη, Φεββάρη, με τις τιμές που ίσχυαν τότε.

Από την πρώτη Μαρτίου καθιερώθηκαν νέες τιμές. Σύμφωνα με ανακοίνωση της Ελαιοσυγκριτικής δόθηκαν διακρορές για το λάδι που παραδό-

ήθηκε το Δεκέμβρη 6 δρχ., το Γενάρη 12 και το Φεββάρη 18. Η Ένωση Συνεταιρισμών Ηρακλείου, ο Συνεταιρισμός Βιάννου και άλλοι έχουν πληρώσει την παραπάνω διαφορά, ενώ η Ένωση Πεζών αρνείται ακόμη σήμερα την καταβολή αυτή. Γιατί; Οι κάτοικοι της Επαρχίας μας περιμένουν σχετική ενημέρωση:

ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΡΟΧΑΙΑ

(Να τοποθετηθεί σήμα)

Στο δρόμο Ηράκλειο — Βιάννος και συγκεκριμένα μετά το Αλάγγι και τη διακλάδωση προς Ασπρίτσι, υπάρχει μια απότομη στροφή και μάλιστα σε κατηφορικό μέρος, που δημιουργεί σοβαρούς κινδύνους για τα αυτοκίνητα, καθώς δεν υπάρχει καμιά προειδοποιητική πινακίδα.

Για το θέμα αυτό έχουμε

ΟΙ ΠΑΓΙΔΕΣ ΤΟΥ ΔΡΟΜΟΥ

Σε ορισμένα μέρη του δρόμου Βιάννου — Ιεράπετρας υπάρχουν πολύ επικίνδυνες παγίδες για τα τροχοφόρα. Πρόκειται για πλήθος λακούβες, που δημιουργούν πολύ σοβαρούς κινδύνους για τα αυτοκίνητα, όπως λ.χ. στο τμήμα μεταξύ Άνω Βιάννου — Κεράς, που σε όλο σχεδόν το πλάτος του καταστρώμα-

τος έχουν σχηματισθεί τέτοιες βαθιές λακούβες, αληθινές παγίδες για όλους και περισσότερο εκείνους που περνούν για πρώτη φορά και δεν έχουν καθόλου υπόψη τους την κατάσταση αυτή. Οι άποιοι αρμόδιοι ας φροντίσουν για τη θεραπεία του κακού αυτού, που παρατηρείται αρκετούς μήνες.

γαλοκυρίες και τις μικροαστές της πολιτείας που θέλουν να απολαύσουν ελεύθερες στο κοινοπολιτικό και στη χαρτοπαίξια.

Αυτό το χρέος λοιπόν επίσημα κι ανεπίσημα, ποτηρό και συνειδητό, να κατανοήσουμε και το εγκατεθειμένο δόλωμα στα χωριά.

Να γεννοβολούν στα χωριά με τον καθαρό αέρα και τα ανόθευτα συστατικά, για να τροφοδοτούν τη ράτσα, να αναεάνουν τη φυλή και να υπηρετούν την πολιτεία.

Δεν ξεκίνησαν από τέτοιες ιδέες ο φίλος μου ο Θεόδωρος, που γέμισε το χαμόσπι

★ ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 4

ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ

ΧΡΗΣΙΜΑ ΤΗΛΕΦΩΝΑ

Υγειονομικός Σταθμός Βιάννου	22205
Ίατρείο Άγροτικό Πεύκου	31377
Χωροφυλακή Υποδιόκηση Βιάννου	22206
Χωροφυλακή Σταθμός Πεύκου	31376
Γυμνάσιο Βιάννου	22230
Άγρομετεω Βιάννου	22006
Είρηνοδικείο	22211
Συνεταιρισμός Βιάννου (Γραφεία)	22226
Συνεταιρισμός Βιάννου (Έλαιουργείον)	22136
Ο.Τ.Ε. (βλάβαι)	22121
Ο.Τ.Ε. (πληροφορίες)	22215
Έλληνικά Ταχυδρομεία	22203
Κτηνιατρείο	22090
Φαρμακείον	22.140
Γεωπόνον	22317
Α.Τ.Ε. Βιάννου	22.180

ΑΓΟΡΑΙΑ

Πετράκης Χαρ. — Βιάννος	22051
Ζαΐμάκης Θεόφιλος — Βιάννος	22304
Θεοδοσάκης Γεώργιος — Πεύκος	31437
Καρτσάκης Έρμανούηλ — Δουτράκι	22103
Λασηθιωτάκης Γ. — Βιάννος	22355
Χατζάκης Ίωάννης — Άγιος Βασίλειος	31301
Γαλανάκης Μιχ. — Χόνδρος	22101
Ψαρολογάκης Κων. — Χόνδρος	22109
Σοφοκλής Παπαδάκης — Καλάμι	31275
Ίωάννης Κονσολάκης — Άμιρά	31420

(Γιά υπεραστικά: 0895)

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ

ΓΑΜΟΙ

ΣΤΗΝ ΑΝΩ ΒΙΑΝΝΟ:

Πολυχρόνης Γ. Μπριντάκης και Γαλάτεια Δ. Τοπικάνη
Ευαγγελία Ι. Κολιραδάκη και Μονόλης Φουκιάκης.

ΘΑΝΑΤΟΙ

ΣΤΟΝ ΑΓΙΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ:

Ζαχαρίας Κεφαλάκης 60 ετών.

ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ:

Ιωάννης Δ. Ζερβουδάκης

ΣΤΟ ΗΡΑΚΛΕΙΟ:

Φωτούλα Τσαγκαράκη — Βασιλάκη

Αικατερίνη Γιαννακάκη.

ΣΤΗΝ ΑΝΩ ΒΙΑΝΝΟ:

Κων/νος Τριγωνάκης

ΣΗΜΕΙΩΣΗ Β.Ν.

Γάμοι και άλλα κοινωνικά έγιναν πολλά το μήνα που πέρασε. Δεν έχουμε όμως ακριβή στοιχεία για να δημοσιευτούν. Παρακαλούμε αυτούς που θέλουν να γίνει αναγγελία κλπ. να μας στείλουν τα ονόματα ή ό,τι άλλο στοιχείο χρειάζεται.

Υπενθυμίζουμε πως οι αναγγελίες γίνονται δωρεάν.

ΣΥΓΧΑΡΗΤΗΡΙΑ

Τον Γιάννη Παντ. Σπανάκη, που προήχθη στο βαθμό του ταγματάρχη, συγχαιρούμε θερμά.

Γεώργιος και Κατίνα Μεταξάκη

ΔΩΡΕΕΣ

Μας έστειλαν για το Γηροκομείο:

— Γιώργος και Διαμάντω Κόμη στη μνήμη του πατέρα τους Δημήτρη Κοκολάκη δρχ. 10.000

— Ελευθερία Δημ. Κοκολάκη στη μνήμη του συζύγου της δρχ. 10.000

— Δημήτρης και Ελευθερία Ζάχου το γένος Κοκολάκη στη μνήμη των γονέων τους δρχ. 5.000

— Ευάγγελος Πετσάκης στη μνήμη της μητέρας του Κρου σταλλένιας δρχ. 5.000

— Μανώλης και Αλίκη Χρηστάκη στη μνήμη του γιού τους Γεωργίου για τη συμπλήρωση τριών χρόνων από το θάνατό του δρχ. 20.000.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΑ

Έστω και καθυστερημένα,

ΛΟΓΙΣΤΙΚΟ ΓΡΑΦΕΙΟ

ΠΟΠΗ ΚΟΝΣΟΛΑΚΗ

ΕΒΑΝΣ 77 — ΗΡΑΚΛΕΙΟ

Εκείνοι που φεύγουν

ΣΤΑΥΡΟΣ Κ. ΓΙΑΜΑΛΑΚΗΣ

(Συν)χος ΤΕΒΕ

Τέλειωσε τον πολυετή βίο του στις 22 του Μάη ο Σταύρος Γιαμαλάκης, συν)χος ΤΕ ΒΕ, από τη μεγάλη οικογένεια των Γιαμαλάκηδων του Χόνδρου.

Την καλή εποχή του 1930—1940 και την Κατοχή, ως επαγγελματίας (παντοπώλης) με πολυπληθή πελατεία, εξυπηρέτησε την καταναλωτική κοινωνία της κομποπόλης και άλλων χωριών της Επαρχίας και συνετέλεσε στην ανύψωση του βιοτικού επιπέδου της περιοχής.

Φιλοπρόοδος, εργατικός, δραστήριος με πίστη στην εργασία, δημιουργικό μυαλό, συνεργάστηκε στενά και τίμια στο εμπόριο με εκλεκτό συνεργάτη Βιαννίτη, το Μανώλη Χ.

Γουρνιεύζακη, σε ομόρρυθμη εταιρεία για πλήρη επαγγελματική ενασχόληση.

Με την εκλεκτή σύντροφο της ζωής του Πηνελόπη Χλεισυνιάκη απέκτησε τους τρεις γιούς του και φρόντισε για την ανατροφή και μόρφωσή τους, τον Κώστα, αξιωματικό Π.Ν., τον Ερρίκο, καθηγητή, και τον Μιχάλη, δικηγόρο, οικογενειάρχες σήμερα, που του παρευρέθη στις τελευταίες μέρες της ζωής του. Θερμές συμπάθειες σ' όλους και στην πολυπικραμένη σύζυγό του.

Ας είναι ελαφρό το χώμα που τον σκέπασε! Αιώνια του η μνήμη.

Ε. Κ.

ΚΩΝ/ΝΟΣ ΤΡΙΓΩΝΑΚΗΣ

Πέθανε και κηδεύτηκε στην γενετήριά του στις 11 του μήνα, ο Κώστας Τριγωνάκης 84 χρόνων, σύμβολο της νιότης και της λεβεντιάς της επαρχίας του.

Προσέφερε τις υπηρεσίες του στην πατρίδα ως υπαξι)κός και στην πάλη της ζωής υπήρξε υπόδειγμα εργατικότητας, ακεραίας στο χαρακτήρα και αξιογάπητος απ' όλους. Αξιώθηκε να δει τα παιδιά του (δύο γιούς ή μια κόρη) μορφωμένα κι αποκαταστημένα και εγγόνια απ' αυτά. Δοκίμασε μεγάλη πίκρα από τον πρόωρο θάνατο του πρωτότου

κου γιού του Γιώργη, επαγγελματία και κοινωνικού παράγοντα της Βιάννου, οικογενειάρχη, που τον κλόνισε ψυχικά και σωματικά κι επιτάχυνε το τέλος του βίου του.

Στην πολυταλαιπωρημένη και πικραμένη σύζυγό του, Αντιστασία, την καρτερική, τον ακλόνητο βράχο, και στις οι καγένειες των παιδιών του Μανώλη, Φωτεινής και της σύμφης του, ας χαρίζε ο Ύψιστος καρτερία και παρηγοριά.

Ας είναι ελαφρό το χώμα που τον σκέπασε και η μνήμη του αιώνια.

Ε. Κ.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΝΑΚΑΚΗΣ

(Συν)χος ΤΕΒΕ

Ένας ακόμη της «παλιάς φρουράς» της Βιάννου πέθανε την πρώτη του μήνα, ο Μανώλης Πανακάκης 91 χρόνων. Κράτησε ψηλά την εργασία με τιμιότητα και μόχθο. Πρόσφερε την τέχνη και την εμπειρία του ως ιδανικός τεχνίτης αυτοδιδάκτος. Από νέος και για πολλά χρόνια ασχολήθηκε με την αγροτική του απασχόληση, αρχίζει να κατασκευάζει και να συναμολογεί ιπποκίνητα ελαστροβεία (φάμπρικες), εξηρηρετικά ιπποκίνητα. Αρχίζει από το πελέκημα των ογκωδών πετρών. Σκληρή εργασία που ξεπέρασε τις δυσκολίες της. Το πρώτο ελαστροβείο, το δικό του με 4 ελαιάπετρες, έθεσε σε λει-

τουργία και συνέχισε την κατασκευή κι άλλων σε διάφορα χωριά. Άφησε μοναδικό παράδειγμα σκληρής χειρωνακτικής εργασίας για τους συγχωριανούς του. Το πέρασμά του πλούσιο σε δραστηριότητα, ανθρωπιά και αρχοντιά. Χαρακτήρας καλοκάγαθος. Στοιχικός οικογενειάρχης με την εκλεκτή σύζυγό του Μαρίλια απέκτησαν τρία καλά παιδιά που τ' ανέθρεψαν, τα μόρφωσαν και τα αποκατέστησαν: το γιό του Γιώργο ηλεκτρολόγο και τις δυο θυγατέρες του Καθηγήτρες φιλολογίας.

Ας είναι ελαφρό το χώμα που τον σκέπασε!

Ε. Κ.

ΦΩΤΕΙΝΗ ΤΣΑΓΚΑΡΑΚΗ - ΒΑΣΙΛΑΚΗ

Με τη συμμετοχή δεκάδων συναδέλφων της, συγγενών και φίλων κηδεύτηκε στο Ηράκλειο στις 28 Ιουνίου η δασκάλα Φωτεινή Τσαγκαράκη που πέθανε στην Αθήνα ύστερ' από λιγώμηνη βασανιστική αρρώστια.

Γεννήθηκε στ' Άμιρά, τέλειωσε την Ακαδημία Ηρακλείου και υπηρέτησε την Δημοτική Εκπαίδευση 32 χρόνια. Υπόδειγμα δασκάλας, μητέρας και μέλος της ευρύτερης Κοινωνίας.

Μετά την νεκρώσιμη ακολουθία ο δάσκαλος Νίκος Βιρμτζάκης, διάβασε αποχαιρετισμό προς τη νεκρή του Συλλόγου Αμιριωτών Αττικής που με απόφαση του Δ.Σ. δια-

θέτει απτ' στεφάνου 5.000 δρχ. στην Επιτροπή Πανεπιστημιακού Μνημοσύνου. Στην ίδια Επιτροπή για τη μνήμη της διαθέτουν και οι οικογένειες Χριστόφορου, Μανώλη και Γεωργίου Αναστασιάκη 20.000 δρχ. Τη νεκρή αποχαιρέτισε επίσης ο Πρόεδρος του Διδασκαλικού Συλλόγου Ηρακλείου και κατέθεσε στεφάνι στη σαρό της. Στο τέλος ο άνδρας της Γεώργιος Βασιλάκης με λόγια συγκινητικά, σε έμμετρο λόγο, αποχαιρέτισε τη γυναίκα του ανάμεσα σε λυγμούς και δάκρυα όλων που βρίσκονταν στην Εκκλησία. Ελπίζουμε σε επόμενο φύλλο των Β.Ν. να δημοσιευτούν αποσπάσματα.

ρη και στη συνέχεια τη Νομική Σχολή Αθηνών. Άσκησε το Επάγγελμα του Δικηγόρου στο Ηράκλειο με πολλή επιτυχία και κατείχε ξεχωριστή θέση στο Δικηγορικό

ΙΩΑΝΝΗΣ ΔΗΜ. ΖΕΡΒΟΥΔΑΚΗΣ

Σε ηλικία 88 χρόνων πέθανε και κηδεύτηκε στην Αθήνα ο Δικηγόρος Γιάννης Ζερβουδάκης.

Γεννήθηκε στο Βαχό, τέλειωσε το Γυμνάσιο Ηρακλείου μαζί με τον αδελφό του Γρηγό-

ρη και στη συνέχεια τη Νομική Σχολή Αθηνών.

Άσκησε το Επάγγελμα του Δικηγόρου στο Ηράκλειο με πολλή επιτυχία και κατείχε ξεχωριστή θέση στο Δικηγορικό

ΛΑΪΚΑ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ

Γράφει ο Αντώνης Εμμ. Στιβακτάκης

(Απ' αυτό το φύλλο των «Β.Ν.» θα αρχίσουμε τη δημοσίευση μερικών, από μια ολόκληρη σειρά, λαϊκών παραμυθιών του τόπου μας, τα οποία καταγράψαμε ύστερα από πολύχρονη έρευνα και προσπάθεια.

Τα παραμύθια αυτά, που πιστεύουμε πως παρουσιάζονται για πρώτη φορά, τα διασκεύασαμε ως προς τη γλώσσα, τα ντύσαμε ίσως με κάποιο λογοτεχνικό ένδυμα, αλλά αφήσαμε εντελώς αναλλοίωτο το περιεχόμενό τους.

Πιστεύουμε πως, αν τα διαβάσουμε με προσοχή, θα διαπιστώσουμε ότι αντικατοπτρίζουν την τρυφερότητα, τη δικαιοσύνη, τη σοφία, την πλούσια φαντασία της ψυχής του λαού μας.

Ευχαριστούμε θερμά τον εκδότη των «Β.Ν.» κ. Γ. Δ. Χρηστάκη και γι' αυτή την ευγενική φιλοξενία στα «Β.Ν.» καθώς και το σεβαστό μας καθηγητή στην Ακαδημία κ. Κ. Γ. Στεφανάκη, ο οποίος έδωκε και πολλά χρόνια παρακαλούβει ανελλιπώς και με συγκρατημένη ερασιτεχνική συγγραφική μας περιπλανήσεις και μας έχει προσφέρει με προθυμία, ευγένεια και στοργή την πολύτιμη βοήθειά του).

1. ΠΕΤΑ Ο ΓΑΪΔΑΡΟΣ;

ΠΕΤΑ.

Μια φορά κι έναν καιρό ήταν ένας άνθρωπος πολύ ιδιάτροπος. Παντρεύτηκε και πήρε μια καλή γυναίκα που είχε πολλές χάρες. Ήταν καλή νοικοκυρά, άξια στις δουλειές, φρόνιμη, ευγενική και καλόγημη. Εκτός από τις δουλειές του σπιτιού που της έκανε όλες τέλεια, βοηθούσε και τον άντρα της στις δουλειές της εξοχής. Στο θέρισμα, στο λιμοζώμα, στο πάπισμα των περιβολιών και σε πολλές άλλες εργασίες. Ποτέ δεν είπε ότι κουράστηκε, ποτέ δεν παραπονέθηκε.

Όταν ήταν στο σπίτι και γύριζε ο άντρας της από τα χωράφια, έτρεχε και τον βοηθούσε να ξεφορτώσει και να πακτοποιήσει τα ζώα στο στάβλο. Με ό,τι έλεγε ο άντρας της συμφωνούσε, και σωστό να μην ήταν. «Πετά ο γαΐδαρος» έλεγε ο άντρας της! «Πετά» συμφωνούσε κι εκείνη.

Όμως ο άντρας της ήταν ηβόλο ιδιάτροπος και ευχαριστιόταν να την βασανίζει. Ήθελε με κάθε τρόπο να βρεί αφορμή να την ξεφορτώσει. Αυτή όμως, ό,τι κι αν της έλεγε, ό,τι κι αν την έβαζε να κάνει, δεν του χαλούσε χατίρι. Έτσι δεν του έδινε

ποτέ την αφορμή που ζητούσε. Γι' αυτό ο άντρας της πήγαινε να σκυλιάσει από το κακό του και όλο και καινούριους τρόπους έβρισκε για να την κάμει να εναπιωθεί.

Ένα απόγευμα γύρισε στο σπίτι του με το γαΐδαρο φορτωμένο ξύλα. Αυτή έτρεξε αμέσως να τον βοηθήσει. Ακούε ξεφορτωσαν τα ξύλα στην αυλή, έπρεπε να βάλουν το γαΐδαρο στο στάβλο. Ο άντρας τότε σκέφτηκε: «Τώρα μου δίνεται μια καλή ευκαιρία να βρώ αφορμή να της δώσω ένα γαΐδαρο που να μην το ξεχάσει ποτέ».

Άρχισε λοιπόν κι έσπρωχνε το γαΐδαρο και προσπαθούσε να τον βάλει στο στάβλο ανάποδα με τα πισινά του πόδια, νομιζοντας πως η γυναίκα του θα του έλεγε ότι ο γαΐδαρος δεν μπορεί να μπει έτσι και θα έβρισκε τότε αφορμή να την ξεφορτώσει. Αυτή όμως έκανε πως δεν καταλάβαινε και καθώς ήταν υπάκουη έπιασε το γαΐδαρο από την ουρά, τον τράβηξε προς τα πίσω και τον έβαλε με τα πισινά του πόδια στο στάβλο λέγοντας:

— Κακοζοΐρη, γαΐδαρε, έμπαίνεις πολύν καιρό στο αχυρί ντρέτα, μπες και μια φορά ανάποδα να δοκιμάσεις κι άλλο έμπα!

Ο άντρας της τότε, όσο κι αν ήταν κακός και ιδιάτροπος, λύγισε μπροστά στην υπομονή και την καλσύνη της γυναίκας του και της είπε:

— Όσο κι αν προσπάθησα να βρώ αφορμή να σε ξεφορτώσω, δεν τα κατάφερα. Γιατί εσύ με την υπομονή, την καλσύνη και την εξυπνάδα σου, δεν μου έδωσες αφορμή. Συχώρεσέ με για την κακή και βασανισμένη ζωή που πέρασες μέχρι τώρα κοντά μου και σου δίνω το λόγο μου πως θα αλλάξω και θα γίνω καλός άνθρωπος.

Πραγματικά, ο άντρας κράτησε το λόγο του. Από εκείνη τη μέρα αγαπούσε πολύ τη γυναίκα του και ποτέ πιά δεν την έφερε σε δύσκολη θέση ούτε προσπάθησε να βρεί αφορμή για να την ξεφορτώσει.

Και πέρασαν αυτοί καλά κι εμείς καλύτερα.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ:

σκυλιάζω: κάνω όπως ο σκύλος
αχυρί: στάβλος
ντρέτα: ίσια
έμπα: μπάσιμο
(Αφήγηση: Εμμ. Γ. Γελασάκης)

(1897—1988)

ΦΟΡΟΤΕΧΝΙΚΟ — ΛΟΓΙΣΤΙΚΟ ΓΡΑΦΕΙΟ

ΝΙΚΟΣ ΜΗΛΙΑΡΑΣ

ΑΝΩ ΒΙΑΝΝΟΣ

ΑΝΑΛΑΜΒΑΝΟΜΕ ΚΑΘΕ ΕΙΔΟΥΣ
ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΕΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ

ΤΕΧΝΙΚΟ ΓΡΑΦΕΙΟ

ΓΙΑΝ ΠΛΟΥΜΑΚΗΣ

Τοπογράφος Μηχ. Α.Π.Θ.

Ε. ΚΑΝΑΚΗ — ΠΛΟΥΜΑΚΗ

Τοπογράφος Μηχ. Ε.Μ.Π.

Λ. Δικαιοσύνης 21 — 71201 Ηράκλειο

Οικοδομικές άδειες — εργολαβίες — τοπογραφικά με υπερσύγχρονα ηλεκτρονικά μηχανήματα της WILD (ΤΙ 1000 + DI 1000)

Τηλ. 235623 — 287934

★ ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 3

«ΒΙΑΝΝΙΤΙΚΑ ΝΕΑ»

Μηνιαία Έκδοση στην ύπηρεσία όλων των Βιαννιτών

Έκδοτης — Διευθυντής

Γ. Δ. ΧΡΗΣΤΑΚΗΣ

Όδός 1866 Αριθμ. 110. τηλ. 282.808

Φιλολογική έμπέλεια κειμένων Κ. Γ. ΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ

Υπεύθυνος Τυπογραφείου

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ

Έβαν 83 (Στοά Μουρτζή) τηλ. 242.040

Έτήσιες συνδρομές

Ίδιωτών δρχ. 300 Κοινοτήτων—Σχολείων — Ένοριών » 400

Έμβάσματα: Γ. Δ. ΧΡΗΣΤΑΚΗ

Έπιστολές για τήν ύλη:

Γ. Δ. ΧΡΗΣΤΑΚΗ: 1866 άρ. 110 Ηράκλειο

Κ. Γ. ΣΤΕΦΑΝΑΚΗ: Καποδιστρίου 39 Ηράκλειο Χειρόγραφα δημοσιευόμενα ή μή δέν επιτρέπονται. Τά έντυπα άρθρα έκφράζουν τις απόψεις των συντακτών τους.

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΕΝΤΕΥΚΤΗΡΙΟ Του Εμμ. Καδιανάκη

—20—

3. ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ

Όσοι από τους νέους της εποχής εκείνης ζούμε ακόμα έχομε αναμνήσεις όλων αυτών των περιστατικών. Με ιδιαίτερη περιέργεια και προσοχή ακούσαμε όσα συζητούνταν και όσα ανακινούνταν στον «Πλάτανο». Είχαμε σ' αυτό το μέρος συνηθισμένη παρουσία, θρισκόμαστε συχνά σ' αυτό το περιβάλλον. Φοιτητές της Βιά...

ΕΠΙΤΥΧΙΕΣ

ΣΥΝΕΠΑΡΧΙΩΤΩΝ

Η Μαρία Γρ. Ασπρακιανάκη, κόρη της Αμαλίας Καργιολάκη από το Βαχό, πήρε το MASTER OF COMMUNITY PLANNING από το UNIVERSITY OF CINCINNATI COMMENCEMENT του OHIO Αμερικής.

ΕΚΕΙΝΟΙ ΠΟΥ ΦΕΥΓΟΥΝ

● ΣΥΝΕΧΕΙΑ από τη σελ. 2 κό Σύλλογο. Δημιούργησε οικουγένεια με την κ. Φρώσα Δελικιώτη και ευτύχησε να δει καλά αποκαταστημένα και τα τρία παιδιά τους.

Πικράθηκε πολύ με την έκθεση του πατέρα του από τους Γερμανούς, το φρόνο του αδελφού του Μανώλη στον εμφύλιο πόλεμο και τον πρόωπο θάνατο του γιαντρου Γρηγόρη. Στα τελευταία χρόνια μετώκησε στην Αθήνα κοντά στα παιδιά του, όπου και τον βρήκε ο θάνατος.

Ας είναι ελαφρό το αττικό χέμα που τον σκέπασε.

μου, μαθητές Γυμνασίων, νέοι επαγγελματίες, είχαμε δράση ως μέλη του πρώτου Προοδευτικού Εκπαιδευτικού Συλλόγου Βιάννου: Διαβάτη — (Δημοσιεύθηκε η δράση του στα Β.Ν.) — Οι θεατρικές παραστάσεις και οι διαλέξεις κλπ. εκδηλώσεις του Συλλόγου δίνονταν στη μεγάλη αίθουσα του Διδασκτηρίου του Δημ. Σχολείου. Μας δινόταν έτσι η ευκαιρία ν' ακούωμε και να πληροφοροφουμάστε τα σοβαρά και τ' ασταία κλπ. των θαμώνων των καφενείων του «Πλατάνου».

Η ζωή μας κυλούσε τότε ευχάριστα γιατί ξεχνούσαμε τα αγχώδη προβλήματα της ανθρώπινης ζωής που δηλητηριάζουν τη ζωή και την κάνουν χωρίς νόημα.

Ο πλάτανος κάνει ασκισινό κι ο Φαρφουρης κοιμάται!

Ωσάν τεχνίτης παπουτσιών καλός για μας λογάτα!

Ο Πλάτανος κάνει ασκισινό και μουρμουρίζει το ζουριγιό!

Και ο διαβάτης διαστικός σκύφτει στις θρύσης το νερό!

E.K.

ΕΚΔΟΤΙΚΟ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ

ΙΩΑΝΝΑΣ ΚΑΒΒΑΔΙΑ

Τηλέφωνο 242.040

Έβαν 83 (Στοά Μουρτζή)

ΚΕΝΤΡΟΝ «ΟΙ ΦΟΙΝΙΚΕΣ»

Συνεχίζει κι εφέτος τη λειτουργία του το ΚΕΝΤΡΟ «ΟΙ ΦΟΙΝΙΚΕΣ» Αριστερά λίγο πριν από τη δυτική είσοδο στην Άρβη. Ποικιλία, γρήγορη εξυπηρέτηση, καλές τιμές.

ΚΟΡΥΦΗ

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ:

Δ. ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΑΚΗΣ

Δ. ΚΑΡΔΑΜΑΚΗΣ

Δ. ΠΑΠΑΚΥΡΙΤΣΗ

ΔΑΙΔΑΛΟΥ 10 - 712.02 ΗΡΑΚΛΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ ΤΗΛ. 285.333

Η ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΒΙΑΝΝΟΥ

★ ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛ. 1

Πα που τόσα προσέφεραν στον αγώνα. Ο φθοροποιός και πανδαμάτορας χρόνος επεδράσε και σε μένα και αν παραλείψω ορισμένα πρόσωπα και πράγματα ζητώ συγγνώμη εκ των προτέρων. Πά λειψα όσο μπορούσα κατά το διάστημα αυτό με τον αδύσπητο χρόνο και κατόρθωσα να διατηρήσω στη μνήμη μου πολλά και ουσιώδη γεγονότα καθώς και ονόματα και πράξεις, γνωστών και αγνώστων ηρώων, και με το σημειώμα μου αυτό να τους φέρω στην επιφάνεια για την ιστορία της περιφέρειας και για να μάθουν οι απόγονοί τους ορισμένα πράγματα και πράξεις τους που ίσως δεν γνωρίζουν.

Κατά την πορεία της αθηγιώσεώς μου είναι πολύ πιθανό ν' αναφερθώ σε πολύ γνωστά γεγονότα, και με αυτό τον τρόπο να μην κάνω τίποτα άλλο παρά να «κομίζω» γλαύκα εις Αθήνας, πλην όμως το επιβάλλει η σύνδεση των γεγονότων. Επιστρέφω σε πολλά σημεία απουσιαστικά και μετ' αυτά φυσικά δεν αφορούν την περιφέρεια αλλά τη δική μου, ως την ποίμε «δράση», η οποία έχει σχέση με άλλες περιφέρειες και θα τα παραλείψω, φθάνει να σας ειπώ ότι από την ώρα που κατέλαβαν οι Γερμανοί την Κρήτη και τη δραπετεύση μου, από το στρατόπεδο αιχμαλώτων από το Μάλμε, γύρισα όλη σχεδόν την Κρήτη και έχω κοιμηθεί σε πολλές σπηλιές, και γνωρίζω τόσο πολλά χωριά — χωριουδάκια και μετόχια που μπορώ και σήμερα να φτιάξω τοπογραφικό χάρτη της Μεγαλονήσου. Αυτό το αναφέρω, γιατί σε πολλά σημεία της αφήγησής μου θα με θρύνει «μετέωρο», αλλά σκοπός μου δεν είναι να γράψω το τί έκανα εγώ και «έκαμα» αλλά το τί έκαναν άλλοι για την πατρίδα και τί έκαναν προ παντός οι Βιαννίτες. Ίσως σε άλλο σημείωμά μου ν' αναφερθώ σε άλλες περιφέρειες.

Μακρός ο ανωτέρω πρόλογος, πλην όμως αναγκαίος. Μια ημέρα στις αρχές Σεπτεμβρίου 1941 συναντηθήκαμε στα Χανιά, εγώ και ο συνάδελφός μου και φίλος μου Αναστάσιος Σπανός που μαζί είχαμε δραπετεύσει από το Μάλμε, με τον έφεδρο ανθ'γό Γεώργιο Φωκέα, που είχε κι αυτός δραπέυσει και τον είχαμε γνωρίσει κατά το διάστημα της αιχμαλωσίας μας. Αυτός μας είπε ότι στην περιοχή Ηρακλείου και συγκεκριμένα στην περιφέρεια Βιάννου πρόκειται να δημιουργηθεί μια κίνηση με σκοπό την καταπολέμηση των στρατευμάτων κατοχής. Πήρα εντολή να φύγω για το Ηράκλειο για να συναντήσω τους εφέδρους αξ'ικούς Αντώνιο Μαμουλάκη και Βαγγέλη Ντακάκη, τους οποίους ούτε γνώριζα ούτε με γνώριζαν, αλλά με αυτά που θα τους έλεγα θα τους έπειθα ότι είμαι άνθρωπος δικός τους.

Για πρώτη φορά θα πηγαίνα στο Ηράκλειο. Άγνωστος μεταξύ αγνώστων, έφθασα στην πόλη, αλλά ήταν αδύνατο να συναντήσω τα πρόσωπα που αναφέρω γιατί σε όλους προκαλούσα υποψίες. Μετά από περιπέτειες δύο ημερών κατόρθωσα από μια ευτυχή σύμπτωση να μάθω ότι ο Βαγγέλης Ντακάκης βρίσκεται στο χωριό Αγίες Παρασκιές. Πήγα λοιπόν, τον συνάντησα και κατεθήκαμε στο Ηράκλειο. Με γνώρισε με κάποιο σταφιδέμπορο Μαγγανά και με τους δυο αδελφούς Κακουδάκη, από τους οποίους ο ένας ήταν υπάλληλος στα Δικαστήρια. Επίσης με τον Παπαδόπουλο, που είχε τον ηλεκτροφωτισμό της πόλεως και του οποίου ένα δεκαοχτάχρονο παιδί είχε σκοτωθεί κατά τη μάχη του Ηρακλείου Σ' αυτό το σημείο θα σταθώ λιγάκι. Αυτός ο άνθρωπος ήταν υπερήφανος που σκοτώθηκε ο γιος του, γιατί όπως μας είπε διπλά στο πτώμα του ήταν και τρεις — τέσσερις σκοτωμένοι αλεξιπτώτιστές, και όπως τα πράγματα έδειχναν είχε κτυπηθεί μαζί τους.

Επειτα με γνώρισε σ' ένα άλλο άτομο Αθηναίο, που όπως αποδείχτηκε εκ των υστέρων ήταν σημαντικό πρόσωπο, δούλευε ως απλός εργάτης σε κάποιο βιοτεχνία με το ψευδώνυμο Πέτρος Κοτζιάς. Το πραγματικό του όνομα ποτέ δεν το έμαθα, το μικρό του όνομα ίσως να ήταν Βαγγέλης, αργότερα εκτελέστηκε από τους Γερμανούς αφού τον βασάνισαν φρικτά. Αυτά που ξέρω γι' αυτόν είναι ότι έμενε πίσω από τα δικαστήρια και το σπίτι του ήταν κοντά στην προτομή του γάλου Ηρώα Δασκαλογιάννη. Στο σπίτι αυτό ή στο διπλανό έμεναν δυο αδελφές με το επώνυμο Μέρσα και η μία ήταν υπάλληλος της Ιωνικής Τραπέζης και είχαν κάποια σχέση με την εκκωλαπτόμενη οργάνωση. Αν θέλει κανείς, μπορεί να ερευνησει με αυτό τα στοιχεία και ίσως θρύνει το πραγματικό όνομα του αφανούς αυτού ήρωα.

Έφυγα για τα Χανιά με την εντολή να γυρίσω με τους Φωκέα και Σπανό, για να λάθουμε οδηγίες σχετικά με την οργάνωση. Επιστρέφοντας στο Ηράκλειο μείναμε στο Ξενοδοχείο του Πλατουδάκη στους Λακκουπεριμένοντας οδηγίες. Πράγματι οι οδηγίες εδόθηκαν και ήταν να φύγουμε για την περιφέρεια Βιάννου, όπου στην Άνω Βιάνο να έλθουμε σε επαφή με τον Ταγματάρχη σε τιμητική διαθεσιμότητα Αλέξανδρο Ραπτόπουλο, για τον οποίο θα αναφέρω πιο κάτω, στην Πεύκο με τον ενωμοτάρχη Γεώργ. Ιερωνυμάκη και στη Σύμη με το δικηγόρο Μανώλη Φραγκάκη. Μας πήλ ροφόρησαν δε ότι προ ημερών είχαν αναχωρήσει από τον Τσοούτσορο με μιά θάρκα ο έφεδρος Αξ'ικός Αντώνιος Φάκκος μαζί με άλλους, και ότι στην περιοχή είχαν έλθει από την Αίγυπτο ένας Έλληνας Αιγυπτίτης που όπως έμαθα εκ των υστέρων ονομαζόταν Νικ. Σουρής, και ένας Άγγλος γνώστης της Ελληνικής γλώσσας, με το ψευδώνυμο Γιάννης Γιουσαφής, όπως έμαθα αργότερα.

Φτάσαμε στη Βιάνο, αλλά αντιμετωπίσαμε μια εχθρική στάση των κατοίκων, αδιαφορία και καχυποξία. Από κακή συνεννόηση είχε δοθεί στην περιφέρεια ότι ήμασταν γεσταπίτες. Αυτό συνέβη, γιατί η οργάνωση ήταν ακόμη στη γένεσή της. Τα όσα συνέβησαν εκείνη την ημέρα ήταν ευτυχώς κωμικά, μπορούσε όμως να αποθούν τραγικά. Αφού ήταν αδύνατο να συναντήσω με τον Αλ. Ραπτόπουλο, φύ...

γαμε για τον Πεύκο να συναντήσουμε τον Γεώργ. Ιερωνυμάκη. Εκεί μας περίμενε άλλη έκπληξη: ο ενωμοτάρχης Ιερωνυμάκης και συνέλαθε νομίζοντας κι αυτός πως ήμασταν γεσταπίτες και λέγοντάς μας πως «αυτός υπακούει στις διαταγές των στρατευμάτων κατοχής, και έχει λάθει διαταγή να συλλαμβάνει τους Άγγλους και Έλληνες στρατιωτικούς που περιφέρονται στην Κρήτη και να τους παραδίδει στα στρατεύματα κατοχής».

Αφού τον αφήσαμε στην πλάνη του κάμποσα λεπτά και εξακολουθούσε να μας λέει για την υπακοή του... στα στρατεύματα κατοχής του δείξαμε ένα αντικείμενο και του είπαμε δυο κουβέντες. Ο άνθρωπος κατέρρευσε, μας αγκάλιασε λέγοντάς μας «βρε τί πήγα να πάθω» και μας είπε τί είχε συμβεί. Αφού μείναμε κάμποση ώρα στο σταθμό χωροφυλακής, μας έδωσε συνοδεία δυο χροφύλακες να πάμε στη Σύμη, διότι πολύ πιθανό στο δρόμο να μας είχαν στήσει ενέδρα οι κάτοικοι θέβαιοι ότι ήμασταν γεσταπίτες.

Στη Σύμη συναντηθήκαμε με το δικηγόρο Μαν. Φραγκάκη και την επομένη κατεθήκαμε μαζί του πάλι στον Πεύκο στο σταθμό χωροφυλακής. Εκεί αποφασίστηκε ο Φωκέας να γυρίσει πάλι στο Ηράκλειο και εγώ με τον Αν. Σπανό να φύγουμε για την Ιεράπετρα και να συναντήσουμε το δικηγόρο Μαν. Μαστοράκη, το γιαντρου Παπαγεωργίου, και τον υπ'κό του Ναυτικού Κορνάρου. Από εκείνη την στιγμή κατάλαβα ότι είχε αρχίσει να πλέκεται γερά ο ιστός της Αντίστασης προς όλες τις κατευθύνσεις με επίκεντρο τη Βιάνο.

Με συνοδεία του Γιάννη Τζανιδάκη φτάσαμε στην Ιεράπετρα, όπου ήλθαμε με εμάς σε επαφή με τον Μαστοράκη και το ίδιο θράδυ με το γιαντρου Παπαγεωργίου. Την επομένη φύγαμε για την Αγία Φωτιά, όπου θρισκόταν ο έφεδρος Αθ'γός Κωνσταντόπουλος και μετά για τα Σχοινοκάψαλα να συναντήσουμε και να παραμείνουμε κοντά στο δημοδιδάσκαλο του χωριού Γεώργ.

Πατέρακή. Μετά από παραμονή 5—6 ημερών κατεθήκαμε στον Αγιάνη και μείναμε στο σπίτι του Μιχάλη Κοπανάκη. Από εκεί ελάβαμε εντολή να κατέβουμε στο Κάτω χωριό και να έλθουμε σ' επαφή με τον απόστρατο λοχαγό Φραντζεσκάκη (αν δεν κάνω λάθος στο όνομα) και με το στρατιωτικό γιαντρου Κακουδάκη.

Γυρίσαμε στον Αγιάνη και περιμέναμε νέες οδηγίες. Εδώ ανοίγω μια παρένθεση. Όσα γράφω ανωτέρω για την πορεία μας και αυτά που θα αναφέρω πιο κάτω τα διέρχομαι επιτροχάδη παραλείποντας λεπτομέρειες και συμπτώσεις τα γεγονότα όσο μπορώ. Ο σκοπός ήταν να στρατολογήθούν στελέχη ικανά και αυτό που γινόταν προς την περιφέρεια Λασιθίου γινόταν όπως έμαθα αργότερα προς πολλές κατευθύνσεις, αλλά όλα είχαν επίκεντρο τη Βιάνο, και ο σπουδαιότερος λόγος ήταν πρώτον ότι στη Βιάνο δεν είχαν έλθει μέχρι εκείνη τη στιγμή Γερμανοί και Ιταλοί και δεύτε...

ρον, τουλάχιστον για μένα όπως αντιλήφθηκα από τα μετέπειτα γεγονότα, εγκέφαλος της οργάνωσης ήταν ο Αλ. Ραπτόπουλος. Κλείνω την παρένθεση. Έπειτα από τρεις — τέσσερις ημέρες ελάβαμε εντολή να φύγουμε για το Σταυροχώρι και να παραμείνουμε στο σταθμό Χωροφυλακής. Εκεί ήταν ενωμοτάρχης και ποιος Παπαδόπουλος και μας υποδέχθηκε με μεγάλο ενθουσιασμό. Μετά από δυο ημέρες ήλθε στο Σταυροχώρι κάποιος άνδρας 50—60 ετών ντυμένος χωριάτικα, και στην πλάτη του είχε ένα σακίδιο παριστάνοντας τον υπαίθριο μικρέμπορο ήλθε κατ' ευθείαν στο σταθμό και μας είπε ότι ερχόταν από τη Βιάνο. Είπε να πάει ένας από τους δυο μας στις Λιθίνες, στο σπίτι του στρατηγού Καλομενόπουλου, και να πάρει δυο Άγγλους αξιωματικούς τους οποίους έκρυβε ο στρατηγός και όλοι μαζί να γυρίσουμε στον Πεύκο. Έφυγα και περνώντας από τον Άγιο Στέφανο και τους Πεύκους Λασιθίου, έφτασα στις Λιθίνες, όπου είχα την τιμή να γνωρίσω το θαυμάσιο αυτό άνθρωπο και αξίω τέκνο της Κρήτης στρατηγού Καλομενόπουλο, αυτόν, τη γυναίκα του, την ανιψιά του και τους δυο Άγγλους αξιωματικούς. Ποτέ δεν θα ξεχάσω τα λόγια που μου είπε κατά την παρουσία παραμονή μου μαζί του, τον πατριωτισμό του, τον ενθουσιασμό του, την ευθυκρισία του, την προσωπική του και τις συμβουλές του για την πορεία της Αντίστασης. Με συγκίνηση μου είπε όταν έφευγα ότι προς το παρόν δεν μπορεί να κινηθεί όπως πρέπει, διότι οι Ιταλοί παρακολουθούν τις κινήσεις του. Όταν φτάσαμε στο Σταυροχώρι, αυτός ο καμουφλαρισμένος μικρέμπορος άρχισε να μιλάει με τους Άγγλους με τέτοια ευχέλεια την Αγγλική, που μας έκανε κατάπληξη. Φύγαμε για το Ορεινό, όπου και διανυκτερεύσαμε στο σπίτι του πατέρα. Την άλλη ημέρα ξεκινήσαμε με έναν οδηγό αγροφυλάκα από τα θρονά και τα μονοπάτια με προορισμό τον Πεύκο. Πέρασαμε πάνω από τη Θριφτή και έξω από το χωριό Καπίστρι ο αγροφυλάκας μας άφησε, έπειτα από απαίτησή μας. Εκεί μας είπε ο μικρέμπορος ότι είναι Κρητικός και ότι τον λένε Κώστα. Για να κλείσω με αυτόν έχω να ειπώ ότι τον συνάντησα πάλι στον Τσοούτσορο έπειτα από δυο μήνες περίπου που είχε έλθει από την Αίγυπτο με τον Άγγλο Κάπιταν Μάικ, δυο μέρες προτού φύγουμε. Αργότερα τον έβανα συναντήσα στην Αλεξάνδρεια το 1943 και το 1946 στην Αθήνα, όπου μου είπε ότι το όνομά του ήταν Κώστας Σκουντήρας και είχε γεννηθεί στην Πόμπια της Μεσαράς. Κατά τη γνώμη μου ήταν στέλεχος των μυστικών υπηρεσιών των Άγγλων. Το ίδιο θράδυ αργά φτάσαμε στον Πεύκο κατάκοποι και εξουθενωμένοι. Την επομένη πήραμε εντολή να φύγουμε για τις Μουρνίες και μετά για τη Ρίζα, εγώ με τον Σπανό, και οι Άγγλοι με τον Κώστα για τον Τσοούτσορο, από όπου μετά δυο μέρες έφυγα για την Αίγυπτο με πορτιλάκτο. (Συνεχίζεται)

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΚΡΙΣΕΙΣ

★ ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛ. 1
τό του κοπέλια, ούτε έκανε τέτοιους στοχασμούς σαν ξεκίνησε.

Σαν έφερε στον κόσμο το πρώτο της παιδί η γυναίκα του, κατέβασε τα μούτρα. Τί τα θέλω τα θηλυκά παιδιά που είναι ανάξια όλο

ευθύνες και θάρος, έλεγε και ξανάλεγε.

Του καλομοίρη τω παιδι το πρώτο θηλυκό 'ναι, του απαντούσαν για παρηγοριά μ' αυτός πάσχιζε να πετύχει τ' αρσενικά για να μη σβήσσει τ' όνομα και το σόι. Ένα και δύο και τρία και

τέσσερα παιδιά... λέει το τραγούδι, μα εδώ το κακό παράγινε. Εφτά θηλυκά παιδιά, είναι θαρρύ γομάρι που όλοι το περιφρονούν, το υποτιμούν και το φοβούνται.

Στο σπίτι διαφέντευε η γύμνια κι η πείνα και στους δρόμους η παγωνιά. Εφτά

θηλυκά παιδιά!! Εφτά στόματα στους δύσκολους καιρούς μας! Αν ήταν τουλάχιστο αρσενικά, σαν θα μεγάλωναν λίγο θα τους έλεγε «ε καλά παιδιά, λαγός εγώ λαγός κι εσείς» και θα σκορπούσαν ν' αφανιστούν στη χράνη των καιρών και των τόπων και ούτε ζημιά ούτε γάτα. Μα τώρα;

Πέρα στην άλλη γειτονιά τά'χει φτάσει έξι τα παιδιά ο Βασίλης, μόνο που αυτά ήταν αγόρια. Ο ένας εβαρυκομούσε, ο άλλος εκαιμάρωνε φανερά μα κι οι δύο τους τά'χανε χαμένα.

Σε τέτοιες περιστάσεις σα λείπει πολλές φορές ο λαγισμός των ανθρώπων και τότε δέρνουν τις γυναίκες τους ήλπότε σφάζουν τα παιδιά τους, τότε δίδουν των αματιών τους, τότε γκρινιάζουν και θεομαχούν και κάνουν το σπίτι κόλαση.

Γεμάτη είναι η ζωή τέτοια περιστατικά για να μην πού με πώς από δω ξεκινούν όσα διαβάσαμε και ακούμε καθημερινά. Ευτυχώς ο Θεός δωρήσε έφταξε ως εκεί, ίσως γιατί δεν είχε τη δύναμη, μα πλεό πολύ γιατί το χωριό στάθηκε στοργικό στη φαιμέλια του.

—Γύρισαν οι καιροί κι όσοι είχαν αρσενικά παιδιά στο χωριό μου έμειναν μόνοι κι έρημοι. Ο Βασίλης θαρέθηκε κάθε πρωί να φωνάζει στους γιούς του: «σηκωθείτε, τεμπελοσκούλα, αρχί'ρευτε, κοπρίτες, να πάτε στη δουλειά».

Ο Θεωδωρής ο μουμούρης ησώχασε σιγά σιγά και σήμερα τα θολεύει μια χαρά κι ένα καμάρι, χάρη στα θηλυκά παιδιά του.

Εφτά θηλυκά παιδιά γεμάτα προκοπή και καλοσύνη δουλεύουν στα σπίτια, στο θέρος, στο τρύγο, στα λιωμαζώματα, εδώ και εκεί και κουβαλούν την ευτυχία στο πατρικό σπίτι.

—Ένας άλλος γείτονας, ο Μαθιός, φιλοσοφεί καθώς παρακολουθεί. Άλλο μαρτύριο τρώει τη δική του καρδιά, το πως δεν έχει ούτε παιδιά ούτε ανίψια. Κάποτε τραγουδεί:

Στη Μεσαρά θα πάω να μπω

Φαμέγιος σε κανένα που νά'χει θηλυκά παιδιά να μ' αγαπούν κι εμένα. Κάποτε λυπάται το Βασίλη που φωνάζει, κάποτε πάει να του δώσει χέρι βοηθείας.

«Σηκωθείτε απ' εκεί, κοπρίτες και χαραμοφαγάδες.

Ελάτε να μάθετε τι θα πεζωί, θα πει εργασία και χάρη κι αμοιβή, όχι ανανδρία και ξεπεσμός.

Σηκωθείτε, λέω, απ' εκεί, πέρα στου Θεωδωρή το χαμό σπιτο κάποια Μαρία και κάποια Κατίνα, μπορούν να ξεναθάσουν στο αδειανό σπίτι σας την ξεριζωμένη σας καρδιά, τις ελπίδες και τα όνειρά σας.

Τούτος ο κόσμος δεν ζει με τις ιδέες τις θεωρίες και το καθιστό, ζει με την προκοπή και την εργασία.

Του Θεωδωρή οι θυγατέρες σας δείχνουν το δρόμο, τεμπελοσκούλα».

+ ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ Βιαννιτής

Πρακτικά της Ακαδημίας Αθηνών

★ ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛ. 1
της Σύμης επιθεβαιώνεται με τις ταινίες που κρέμονται από αυτό.

Τρία ελάσματα παριστάνουν ακίνητες νεανικές μορφές που κρατούν είτε μια ράβδο, είτε μια ράβδο και ένα σκήπτρο — κηρύκειο

Το πρώτο έλασμα χρονολογείται γύρω στο 700 π.Χ. το δεύτερο είναι λίγο νεότερο, το τρίτο κατασκευάστηκε γύρω στο 460 π.Χ. Το κηρύκειο του νεότερου ελάσματος ταυτίζει τη μορφή που το κρατεί με τον Ερμή. Το σκήπτρο — κηρύκειο είναι σλοφάνερα ένα προηγούμενο στάδιο του κηρυκείου. Αλλά και η ράβδος συνάπτεται με τον Ερμή. Η ράβδος του δεύτερου ελάσματος φέρει φυτόκό διάκοσμο και η κυρία Λεμπέση θυμήθηκε ότι ο Ομηρικός ύμνος εις Ερμήν αποδίδει στο θεό μια ράβδο. Η ίδια συνδύασε τη ράβδο, το σκήπτρο — κηρύκειο και το ένδυμα της μορφής στο ίδιο έλασμα με την περιγραφή του Ερμή ως άνακτος στη δεύτερη ραψωδία της Ιλιάδας. Στο αρχαιότερο έλασμα, ο νεανίας με τη ράβδο έχει ένα φίδι τυλιγμένο στο χέρι και στέκει επάνω σε μία κατασκευή που φαίνεται ως λιθωσωρός.

Είναι γνωστό, από αλλού, ότι τόσο το φίδι όσο και ο λιθωσωρός συνάπτονται με τον Ερμή. Οι λιθωσωροί με θρησκευτική σημασία λέγονταν έρμακες. Το γεγονός ότι ο Ερμής παριστάνεται, κατά τους αρχαί'κούς χρόνους, ως ώριμος άνδρας γενησφόρος δεν αντιστρατεύει στο στην ταύτιση των νεανιών που εικονίζονται στα τρία αυτά ελάσματα της Σύμης με τον Ερμή, γιατί στο Ω της Ιλιάδας υπάρχει περιγραφή του Ερμή ως αγένειου νεανία.

Ορισμένα στοιχεία αυτών των παραστάσεων του Ερμή είναι κρητομυκηναϊκά: το φίδι και οι λιθωσωροί η σχέση του θεού με τη θλάση, η σκηνή που τον πορυσιάζει να σύρει τον κλάδο δένδρου' η νεαρή ηλικία του ακόμη ο αφηγηματικός χαρακτήρας των σκηνών με τον θεό. Επίσης ο αίγαγρος ως θήραμα και ως θύμα είναι γνωστά μινωικά θέματα.

Ο Ερμής — κυνηγός της Σύμης προσεγγίζει τη μινωική παραλλαγή του μινωικού «πόσιος θηρών», του κυρίου των αγρίων ζώων, και διαφέρει από τον Ερμή του Δωδεκαθέου. Ο χαρακτήρας και τα εξωτερικά γνωρίσματα του Ερμή της Σύμης θα αμθλυθούν και θα υπερκαλυφθούν από νεότερα. Ωστόσο μερικά από τα στοιχεία της φυτικής καταγωγής του Ερμή θα επιβιώσουν στον κλασσικό και μετακλασσικό Ερμή. Τα λατρευτικά επίθετα κυφαρισίτης, κα φυτάλμιος που αναφέραμε είναι από αυτά. Ένα άλλο είναι η σχέση του

Ερμή με το Διόνυσο.

Η συγγραφέας επεκτείνεται σε ευρύτερους ιστορικούς ορίζοντες. Έτσι, προκειμένου για τα προϊστορικά στοιχεία του Ερμή, προβληματίζεται σχετικά με το ποιά από αυτά ήταν μινωικά και ποιά μπορούν να αποδοθούν σε φύλα που ήλθαν από το βορρά και καταλήγει στο συμπέρασμα ότι έχουμε συνδυασμό στοιχείων και των δύο προελεύσεων. Άλλη κρίσιμη υπόθεση της θεωρεί ότι ο πελικός συγκρητισμός υπήρξε έργο των Δωριέων που εγκαταστάθηκαν στην Κρήτη. Βάσιμες και σημαντικές βρίσκω και τις υποθέσεις που αφορούν στους αναθέτες των ελασμάτων και στις συνθήκες της αναθέσεώς τους. Οι παραστάσεις, στα ελάσματα της Σύμης, νεαρών και ώριμων ανδρών, καθώς και σκηνών κυνηγιού, συλλήψεως ζώων και θυσίας έκαιμαν την κυρία Λεμπέση να θυμηθεί πληροφορία του Έφορου, κατά την οποία οι έφηβοι των κρητικών πόλεων, πριν αναγνωρισθούν ως ενήλικοι, περνούσαν δύο μήνες στα βουά κυνηγώντας υπό την καθοδήγηση εκπαιδευτών.

Η κυρία Λεμπέση διατυπώνει την πολύ εκκυστική ιδέα ότι τα ελάσματα προσφέρθηκαν από τους νέους, μετά το πέρας της μνησείας τους, στον Ερμή, θεό της φύσης και του κυνηγιού, και ότι οι νεανικές μορφές εικονίζαν τους αναθέτες, ενώ οι ανδρικές τους εκπαιδευτές και μητρες τους. Η κυρία Λεμπέση υποθέτει επίσης ότι τα ελάσματα καρφώνονταν σε πλακίδια από ζύλιο που αναρτούσαν στα δένδρα του ιερού. Από τον Ερμή — κυνηγό προέκυψε ο Ερμής — θεός των αθλητών που λατρευόταν στα γυμναστήρια και στα σπιάδια.

Για να ολοκληρώσω την παρουσίαση του βιβλίου της κυρίας Λεμπέση, πρέπει να μιλήσω και για τη συμβολή του στη μελέτη της τορευτικής, από άποψη θεματολογίου και τεχνοτροπίας. Η συγγραφέας παρατηρεί ότι η τορευτική της Κρήτης, από την πρωτογεωμετρική ως την αρχαϊκή εποχή, παρουσιάζει ποικιλομορφία που τη διακρίνει π.χ. από τη σύγχρονη τέχνη της Λακωνίας, της Κορινθίας, της Αττικής. Αυτό το φαινόμενο το αποδίδει στην ύπαρξη πολλών δεκάδων ανεξαρτήτων πόλεων, ή καθέμια από τις οποίες θα είχε το δικό της εργαστήριο. Στο εργαστήριο της Σύμης διακρίνουμε δύο παράλληλες τεχνοτροπίες, που απέδωκε σε διαφορετικές προελεύσεις. Τη μία τεχνοτροπία χαρακτήρισε «πλαστική γραμμικότητα», την άλλη «επιπεδική καλλιγραφία». Ωστόσο οι δύο τεχνοτροπίες έχουν ορισμένα κοινά γνωρίσματα, που οφείλονται στην επιδραση του μοναδικού εργαστηρίου. Πολλά τυπολογικά στοιχεία είναι αιχμηρικά ή ανατολικά, αλλά η τεχνοτροπία μινωϊζει. Για να εξηγήσει αυτό το τελευταίο γεγονός, η κυρία Λεμπέση υποθέτει ότι για ένα διάστημα συνυπήρξαν κοινότητες Δωριέων εποίκων και κοινοτήτες παλαιότερων κατοίκων της Κρήτης, και ότι, κατά συνέπεια, ο δωρικός ετοιμοκοσμός συντελέστηκε με μεγάλη βραδύτητα και ειρηνικά.

Οι κοινότητες των παλαιότερων κατοίκων εξακολούθησαν να μινωϊζον στην τέχνη, ως τον 7ο αιώνα. (Συνεχίζεται)

Ο Κονδυλάκης και η Λαογραφία της Κρήτης

★ ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛ. 1
μια σειρά μαθημάτων. Ακολουθώντας τις υποδείξεις μου προχωρήσαμε, με βάση τα φωτοατυπώματα των τετραδίων του Κονδυλάκη, στην αποδελτιώση και στην ανασύνθεση του γλωσσικού υλικού. Ήδη έχω προχωρήσει στον τελικό έλεγχο, με τις απαραίτητες προσθήκες και διορθώσεις του γλωσσικού αυτού υλικού, που θα εκδοθεί τον επόμενο χρόνο στη σειρά της Βικελαίας Βιβλιοθήκης, με εκτενή εισαγωγή και παρατηρήσεις.

Εδώ μας ενδιαφέρει τώρα η συλλογή του λαογραφικού υλικού, που ήδη τυπώνεται και θα κυκλοφορήσει σύντομα σε βιβλίο. Η μεταγραφή από τις φωτοτυπίες χειρογράφων έγινε με την πρόθυμη συνεργασία του φίλου φιλόλογου καθηγητή κ. Γεωργίου Τσαγκαράκη, που τον ευχαριστώ και από τη θέση αυτή.

Δυστυχώς, το λαογραφικό υλικό δεν δημοσιεύεται ολόκληρο. Σκόπημα και για πολύ ευνόητους λόγους παραλείψαμε ορισμένα άσματα και αφορητήτων σκανδαλιστικά στοιχεία, που, βέβαια, μπορεί να έχουν λαογραφικό και κοινωνικό ενδιαφέρον, αλλά δεν παύουν να είναι «ου φωνητά» και «ου γραπτά». Οι ειδικοί λαογράφοι μπορούν να τα βρουν και να τα μελετήσουν στα χειρόγραφα. Η έκδοση προσφέρεται στο ευρύτερο κοινό και είναι από την άποψη αυτή αποκαθαμένη. Ελπίζω να μιας συγχρηθεί αυτή η λογοκριτική επέμβαση στα κατάλοιπα του Κονδυλάκη, αλλά είναι βέβαιο ότι ούτε ο ίδιος, παρά τη γνωστή αθυροστομία του και την ιδιαίτερη κλίση του προς τα ασεμνολογήματα, δεν θα τολμούσε να τα τυπώσει.

Αν η υπομονή σας δεν έχει εξαντληθεί και η περιέργειά σας έχει κεντρισθεί, θα μπορούσα να παρουσιάσω με κάθε συντομία το περιεχόμενο της λαογραφικής συλλογής του Κονδυλάκη, σύμφωνα με τη μεθοδολογία της έκδοσής μας.

1. ΔΙΣΤΙΧΑ (μαντινάδες): Η συλλογή του περιλαμβάνει 487 μαντινάδες, (484 γνησίως κρητικές και 3 τουρκοκρητικές). Στην πραγματικότητα οι μαντινάδες είναι 497, αλλά παραλείφθηκαν δέκα, άλλες γιατί είχαν καταγραφεί δύο φορές και άλλες γιατί εί

ναι βαναύσως άσπενες και στο λόγο και στις εικόνες. Οι περισσότερες βρίσκονται στο τετράδιο ΣΤ, ενώ άλλες βρίσκονται ανάμεσα σε γλωσσικά και άλλα στοιχεία, σε άλλα τετράδια. Οι περισσότερες

Μικρό μου, την αγάπη σου, είναι θα τήνε κάνω; να τη βαστώ δε νταγιαντώ, να τήνε ριζώ χάνω.

Κι αν τήνε ριζώ στο βουνό, τ' αιδόνια θα τη βρούνε και θα την κάμουνε σκοπό να τήνε κελαηδούνε.

Κι ανέν τη ριζώ στο γιαλό, τα ψάρια θα τη βρούνε και θα τα πιάσει ο ψαράς και θα μας μαρτυρούνε.

Κι ανέν τη ριζώ στα ουρανούς, φοβούμαι μη βροντήξει και να μην κάμει αστραπές τον κόσμο να κεντήσει.

Κι αν τήνε χώσω, αγάπη μου, στη γλώσσα μ' αποκάτω, η άχνια του στομάτου μου βγαίνει και μολλάγ το.

Άχι, και γιάντα είσ' εστά κι έχεις καρδιά σιντέρου και δε μπορούν τα λόγια μου κοντά μου να σε φέρου.

Πέντε μαντινάδες έχουν καταγραφεί στο χειρόγραφο ελληνικό. Λείπει ο πρώτος ή ο δεύτερος στίχος. Σ' αυτές τις περιπτώσεις ζήτησα τη βοήθεια του ειδικότατου και ευκυρότατου λαογράφου, του εκλεκτού και σεβαστού φίλου Κωστή Φραγκούλη, ο οποίος πρόθυμα υπέδειξε τέλει συμπληρώσεις, που είναι βέβαιο ότι όλοι αποδεχόμεστε χωρίς επικριλάξεις. Τον ευχαριστώ θερμά.

Γενικά, η συλλογή του Κονδυλάκη είναι σημαντική και από πολλές απόψεις ενδιαφέρουσα. Αρχαιότερη κατά πολλές δεκαετίες από την ανάλογη συλλογή κρητικών μαντινάδων της Μαρίας Λιουδάκη, είναι στην ουσία η πρώτη προσπάθεια συναγωγής αυτού του ιδιόζοντος ποιητικού πλούτου της Κρήτης. Το πιο σημαντικό όμως είναι η αρχαιότητα και η εγκυρότητα της συλλογής, που παρέχει λαμπρή και ανέθετη εικόνα της μορφής που είχε η κρητική μαντινάδα στην καλή εποχή της, τότε που δεν είχε ακόμη παροποιηθεί και αλλοιωθεί από την εισαγωγή νέων σκεπτών και αντιποιητικών στοιχείων, καθώς και από την τάση επιδείξεως των νέων και όχι πάντοτε προικισμένων σιχουρών.

2. ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ: Υπάρχουν 22 μικρά και μεγάλα τραγούδια, κυρίως ερωτικά και σκυπτικά (παρασάφαρα τα ονομάζει ο ίδιος, όπως λέγονται ακόμη στη Δ. Κρήτη). Έχει παραλειφθεί ένα τραγούδι άσπεννο, ενώ το τελευταίο της σειράς τιτλοφορείται από τον ίδιο «Καρπασιακό νανούρισμα».

3. ΕΥΤΡΑΠΕΛΕΣ ΔΙΗΓΗΣΕΙΣ. Περιέργως, η ενότητα αυτή είναι πολύ πενιχρή, παρ'όλο που ο Κονδυλάκης, με την έμφυτη ευτραπέλια του, θα άφειλε να αναζητεί τέτοιες ανεκδοτολογικές διηγήσεις. Βρέθηκαν επτά, και μία τουρκοκρητική, που παραλείπεται, ως άσπεννη.

4. ΠΑΡΟΙΜΙΕΣ. Υπάρχουν

είναι ερωτικές, όπως είναι φυσικό, υπάρχουν όμως και γυναικικές και σκυπτικές (ευήλπότε τράπεζες). Ορισμένες σχηματίζουν σειρές, όπως η σκόλουθη, που είναι έξοχο δείγμα του είδους:

92 παροιμίες, οι περισσότερες γνωστές.

5. ΑΙΝΙΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΚΑΘΑΡΟΓΛΩΣΣΙΔΙΑ. Είναι πολύ ενδιαφέρουσα η συλλογή των έμμετρων κρητικών αινιγμάτων του Κονδυλάκη. Το είδος, γνωστό ήδη από τους βυζαντινούς χρόνους, επιβιώνει ακόμη στο στόμα των ηλικιωμένων χωρικών μας, αλλά οι νέες συνθήκες της ζωής και της παιδείας το οδηγούν στην αχρηστία και στην εξαφάνιση. Εκδίδονται 33, και παραλειφθήκαν 10 γιατί οι εικόνες τους και η πλοκή τους ανακαλούν εικόνες άσπενες και σκανδαλιστικές. Βρέθηκαν ακόμη 5 καθαρογλωσσίδια, που εκδίδονται όλα.

Στην καταγραφή του Κονδυλάκη παραβλάσκονται πολλές φορές ερμηνείες και επεξηγήσεις στοιχείων, κυρίως γλωσσικών. Κρίθηκε σκόπημα και χρήσιμο να συγκεντρωθούν αυτά τα ερμηνευτικά στοιχεία σε μια σειρά παρατηρήσεων και σχολίων, όπου προσθέσαμε και άλλα λαογραφικά στοιχεία και την απαραίτητη βιβλιογραφία.

Η έκδοση απευθύνεται, όπως είπαμε, στο ευρύτερο κοινό, αλλά δεν χάνει σε καμία περίπτωση και το καθαρά επιστημονικό ενδιαφέρον της. Αλλά με την έκδοση εκπληρώνεται και ένα χρέος επιστημονικό και κρητικό στον Κονδυλάκη. Τώρα βλέπει το φώς της δημοσιότητας η συλλογή του, που ο ίδιος δεν βρήκε την ευκαιρία να εκδώσει. Λίγο πριν πεθάνει, στις 22 Μαΐου 1920 έγραφε από το Ηράκλειο στο φίλο του ποιητή Μιλτ. Μαλακός: «...Όσο για την λαογραφικήν μου συλλογήν, αφήκα εις τον κ. Ξανθοειδίδη την άδειαν να την στείλη εις την Επιτροπήν του Ιστορικού Λεξικού, υπό τον όρον να επιστραφούν τα χειρόγραφα μου και διαφυλαχθούν εις την Βιβλιοθήκην του εδώ Μουσείου. Από την έκδοσιν παραιτήθηκα». Έτσι η έκδοσή μας θα είναι και το καλύτερο μνημόσυνο για την ψυχή του.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ
ΑΡΒΗΣ
Ο Πολιτιστικός Σύλλογος Άρβης κάνει γνωστό ότι στις 26 Ιουλίου, παραμονή του Αγίου Παντελεήμονα, οργανώνει κρητικό γλέντι με το συγκρότημα του Βασίλη Σκουλά.
ΦΑΡΜΑΚΕΙΟ
ΕΛΕΥΘ. ΤΖΑΝΑΚΗΣ
Βιάννος τηλ. 22.330

Παράκληση στους συνδρομητές των Β.Ν. να στείλουν τη συνδρομή τους. Όπως ξέρουν, τα Β.Ν. δεν έχουν άλλο πόρο. Κάθε καθυστέρηση, δυσκολεύει την συνέχιση της έκδοσής τους.